

Ordinoésviu

Digital

Abril i maig 2023
Número 15

La Fira del bestiar tornarà a atraure totes les mirades, en la seva tercera edició, el primer cap de setmana de maig, del 5 al 7. Promet ser una edició ben especial en la qual retrem homenatge als nostres pagesos i ramaders amb l'estrena d'un reportatge audiovisual durant la Fira. La intenció és fer un agraïment i donar reconeixement públic a les cases agrícoles i ramaderes, que mantenen viva la tradició i gràcies a les quals encara conservem els prats i els paisatges que fan d'Ordino una vall única. Hem buscat el testimoni en primera persona, a través de diferents entrevistes, en què expliquen el valor de la seva feina i la importància de mantenir el relleu generacional.

Esperem que serveixi per donar més visibilitat al sector i, també, per conscienciar tothom de la seva importància per mantenir la qualitat de vida de tots nosaltres. Altres atractius de la tercera edició de la Fira seran el mercat d'artesanía i productes agrícoles, la presència dels oficis oblidats i un

**Farem la revisió excepcional del POUP
per acotar el desenvolupament urbanístic
amb criteris de coherència i integració**

programa cultural amb actuacions cada dia, del qual voldria destacar l'estrena del Ball de l'Última Ossa, amb un agraïment a l'Esbart Valls del Nord per mantenir viu el patrimoni cultural, en aquest cas immaterial.

Vull avançar que ja treballem en la revisió excepcional del Pla d'Ordenació i Urbanisme Parroquial (POUP) per donar resposta al context urbanístic actual. És hora d'actuar, i el creixement exponencial demana les proteccions i la planificació necessàries per respondre de manera coherent a la denominació Reserva de la Biosfera i als Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Es tracta d'acotar aquest desenvolupament amb criteris de coherència i integració, reforçant la identitat de la vall d'Ordino i la seva relació amb el medi natural. Així donarem compliment a la Llei 32/2022 per a la promoció de la sostenibilitat del desenvolupament urbanístic i del turisme, i de modificació de la Llei general d'ordenació del territori i urbanisme, en què s'observa la preocupació general del Govern en relació amb el creixement urbanístic dels últims anys, i es desprèn l'obligatorietat dels estudis de càrrega.

Acabada la temporada d'hivern, cal felicitar tots els actors de la neu per l'èxit assolit en una de les cites de la temporada més esperades del calendari esportiu, les finals de la Copa del Món, de les quals ens hem sentit part. A casa nostra, després del Trofeu Borrufa, cal destacar l'organització del Freeride World Tour i la Jam Extreme, dues proves que mostren el costat més salvatge de l'estació d'Ordino Arcalís per a la pràctica del forapista.

FIRA DEL BESTIAR

Homenatge a les cases ramaderes, passat, present i futur de la vall

Homenatge a les cases ramaderes d'Ordino, passat i present de l'essència de la parròquia, en la tercera edició de la Fira del bestiar. Mitjançant un reportatge audiovisual compartirem el testimoni i el dia a dia dels principals actors del territori, els pagesos i ramaders, gràcies als quals la vall conserva el seu patrimoni natural. Veurem el relleu generacional de moltes famílies, que ha fet possible donar continuïtat a l'activitat agrícola. El documental es projectarà a l'Auditori Nacional, en un acte d'agraïment, el divendres 5 de maig, a les 8 del vespre, i es podrà veure durant els tres dies de Fira, del 5 al 7 de maig, a l'Era Rossell. El camp de la Tanada tornarà a ser l'eix principal on s'ubicarà el bestiar des de divendres. Hi tindran lloc el concurs parroquial amb el lliurament de premis, la Fira concurs i la subhasta de mascles de raça bruna, organitzades pel Govern, i la mostra de xolla d'ovelles, una de les activitats que desperta més curiositat entre el públic. Els oficis més tradicionals i artesans tornaran a ser al carrer dels Còms i als jardins de la Casa Pairal, on s'instal·laran els productes agrícoles i el mercat. Un dels missatges que més ens han repetit els pagesos i ramaders

«Els pagesos som els jardiniers que mantenen la vall»

d'Ordino ha estat la importància de la seva feina per al manteniment del patrimoni natural de la parròquia, els prats i els espais verds que resisteixen la pressió urbanística a què s'ha vist sotmesa Andorra en els últims anys, i on Ordino continua sent un dels llocs més i més ben conservats. Aquest sentiment, expressat en la metàfora del jardiner, ens el va transmetre el Miquel Pujal, de Cal Gené d'Arans, però el sentiment és compartit per tots els pagesos i ramaders que han donat la seva opinió i que mostren preocupació davant un futur incert. La continuïtat del tabac i quin conreu el substituirà, tenint en compte que representa un tant per cent molt elevat dels ingressos, és un altre dels temes recurrents que ha posat sobre la taula el sector.

ARRENDAMENT DE CORTONS AL CONSELL DE LES TALLEES

Després de més de vint anys, la sessió tradicional dels arrendaments de terres de pastura comunals ha comptat amb la presència dels ramaders d'Ordino. Cal Fijat paixerà el cortó de l'Hortell i Cal Cametes el de la coma de Varilles, per un valor simbòlic de 25 i 60 €, però amb la voluntat de recuperar aquesta tradició. Hi ha hagut representació de cinc explotacions de la parròquia, tots de segona i tercera generació, amb Cal Saboyano, Ca l'Olibet i Cal Duedra a més dels esmentats.

FIRA DEL BESTIAR

Des de l'àrea de Cultura s'ha preparat un seguit d'espectacles, entre els quals destaca l'estrena del Ball de l'Óssa a càrrec de l'Esbart Valls del Nord, una dansa que s'integrarà en el repertori de la companyia després que la Unesco l'hagi fet constar a la Llista representativa del patrimoni cultural immaterial, inclosa a les Festes de l'Os dels Pirineus. Un altre atractiu cultural de la trobada és la recuperació de l'exposició de fotografia *Vides de muntanya* de Natàlia Montané, que es veurà a l'Era Rossell, on també es projectarà l'audiovisual de la ramaderia a Ordino.

PROGRAMA CULTURAL

DIVENDRES 5/05

Auditori Nacional d'Ordino

21 h Estrena audiovisual

'Ramaderia a Ordino, passat, present i futur'

DISSABTE 6/05

Escenari de l'aparcament de la Tanada

12.30 h Els Esmolets de Sort

16 h La Sonsoni, duet de violí i acordió

20 h Estrena del Ball de l'Última Ossa d'Ordino

DIUMENGE 7/05

Escenari de l'aparcament de la Tanada

12 h Esbart Valls del Nord

L'última OSSA d'Ordino

La minoria opina...

Bàrbara Pàmies

Enric Dolsa

OBRES I URBANISME

Revisió del POUP per la necessitat d'ordenar el creixement urbanístic

«Cal acotar el desenvolupament urbanístic d'acord amb els criteris de sostenibilitat»

«No podem posar en risc la nostra qualitat de vida i els nostres recursos naturals»

El cònsol major, J. Àngel Mortés, va comparèixer de forma extraordinària el 24 de març per informar la ciutadania que el Comú farà una revisió excepcional del Pla d'Ordenació i Urbanisme Parroquial (POUP), d'acord amb l'article 103 de la Llei general d'ordenació del territori i urbanisme (LGOTU). «En el context actual, cada cop és més evident la necessitat d'ordenar el creixement urbanístic per tal de no posar en risc la nostra qualitat de vida i els nostres recursos naturals». Així de contundent es va mostrar Mortés després que el juliol passat l'equip comunal es comprometés amb la

sostenibilitat i tirés endavant diferents estudis sobre el sostre de creixement i els recursos hídrics. Exposats en una reunió de poble, i paral·lelament a la presentació del full de ruta per a la Reserva de la Biosfera, ja van comportar la modificació d'algunes ordenacions per adaptar paràmetres d'edificabilitat. Vuit mesos després es materialitza el compromís de fer una reflexió més profunda que incorpori els criteris ambientals i socials en el desenvolupament urbanístic de la parròquia. L'objectiu de la mesura excepcional és «acotar el desenvolupament urbanístic d'acord amb els criteris de

sostenibilitat». I ja s'ha posat fil a l'agulla amb la contractació d'un estudi d'arquitectes, experts en integració al paisatge, que aportin una planificació coherent a la denominació de Reserva de la Biosfera i als Objectius de Desenvolupament Sostenible i que reforci la identitat de la vall d'Ordino i la seva relació amb el medi natural. Mortés va recordar l'alineament amb Govern en aquest desenvolupament sostenible, en compliment de la Llei 32/2022. «La nova planificació urbanística ha de contribuir a conservar la idiosincràsia de la parròquia», va concloure.

EL PERFIL DE BÀRBARA PÀMIES

«Les diferents forces polítiques tenim l'obligació d'entendre'ns»

**La consellera
de Movem Ordino
va jurar el càrrec
en el consell
extraordinari
del 9 de març**

Fa vint-i-tres anys que treballa a Govern, a la secretaria de Funció Pública. Membre de Movem Ordino, s'estrena a la primera línia política com a consellera del Comú.

- El seu nomenament de consellera no era al guió.

Va ser totalment inesperat des de l'inici, sempre havíem comptat amb la Sandra Tudó i la successió del Jean-Michel al capdavant. Com altres figures polítiques, els consellers de Comú no haurien de renunciar al càrrec si es presenten com a candidats a les Eleccions Generals.

- Com afronta el nou càrrec?

Amb molta il·lusió, respecte i humilitat. La meva posició serà continuista i defensarà la feina que hem fet fins ara.

- Falta menys d'un any perquè acabi el mandat. Té uns objectius concrets?

Els nostres principals objectius són el benestar de les persones i la qualitat de vida a la parròquia, i això implica vigilar com ens dimensionem des del punt de vista urbanístic. A Ordino tenim un entorn privilegiat i l'hem de preservar; no estem en contra de mirar endavant, però no volem prescindir de tenir el paisatge verd i la natura prop de les cases. Cal urbanitzar amb seny,

«Col·laborarem colze a colze en el que faci falta, però farem una tasca de control»

deixant espais oberts i integrant, tant com es pugui, el paisatge de muntanya, combinant l'urbanisme funcional amb el paisatge tradicional. Creiem que encara som a temps de redreçar i modificar la situació; cal fer un replantejament de parròquia i de país. Penso que seria molt atractiu i enriquidor tenir unes parròquies centrals amb edificis molt moderns i parròquies amb una arquitectura tradicional que ofereixin un contrast molt marcat, que tot plegat aportí una gran varietat d'opcions de vida i d'oci.

- Quin ha de ser el paper de la minoria?

Sempre es poden aportar coses. Col·laborarem colze a colze en el que faci falta per tirar endavant el que es proposi com a part de l'equip, però des de les possibilitats limitades que es tenen en minoria. Ara bé, sí que farem la tasca de control pròpia de l'oposició. Les diferents forces polítiques tenim l'obligació d'entendre'ns i col·laborar al màxim possible, encara que no sempre trobem el consens. Sempre es pot millorar, sigui en un dos per cent o en un cinquanta per cent, i crec que és el que espera la

ciutadania, que tots treballem per un fi comú que és el bé de la parròquia.

- Quin és per vostè el principal valor de la parròquia?

Entenc que no ens podem quedar aturats, però cada pèrdua d'espais, prats i espais verds em trenca el cor. L'essència d'Ordino és precisament la seva riquesa i bellesa natural. El principal valor és mantenir i conservar el nucli antic, els horts i aquest equilibri entre l'entorn rústic i la natura. És això el que es busca també quan es fa turisme, llocs pintorescs i antics que han sabut conservar la seva idiosincràsia, pobles de muntanya que mantenen el seu encant.

- Grifols ha esdevingut un cavall de batalla.

No hi veiem el benefici, veiem el cost urbanístic i el perill que pot comportar per a Ordino i per a Andorra. Hi ha opcions que es podrien plantejar amb beneficis directes sobre la parròquia.

- Com ara quins?

Caldria parlar-ne detingudament, posar-ho sobre la taula i tractar amb empresaris, ciutadans, agricultors, ramaders, etc., i veure quines propostes es plantegen, però d'entrada, per què no instal·lar un viver d'empreses per ajudar els joves emprenedors, o una residència o altres opcions que afavoreixin la diversificació i la dinamització de la parròquia. A la reunió de poble, algú va dir que un laboratori, encara que parteixi de la seguretat, només que es generés algun dubte al voltant de la seguretat, i tenint en compte que som un país turístic, podria comportar un perjudici molt important per a la nostra imatge.

GENT GRAN

Lluís Babi: «Als anys trenta ja es cantaven Caramelles»

«Va ser el mestre Florit, quan arriba a Ordino als anys seixanta com a professor, qui va introduir moltes activitats culturals com les Caramelles», explica Lluís Babi que, juntament amb Lourdes Pons, són les dues veus més veteranes que cada any canten les Caramelles, declarades d'interès cultural. Aquest any hi haurà un cor de dotze veus, dues d'infants, però s'havia arribat a una quarantena de cantaires. Gràcies a aquesta tradició de recórrer els carrers del poble amb la cistella engalanada sorgiria anys més tard la Coral Casamanya, «molt lligada també a la figura del Josep Puig, que en aquell moment era el di-

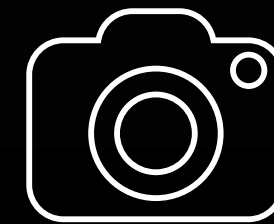
rector de l'Escola de Música», afegeix Babi. «La Lourdes Pons, que en sap de música, és autora de diferents lletres i cançons a les quals el mestre Florit posava la música». Un altre autor que es cantarà aquesta Pasqua és Guillem Benazet, amb *El vals de Caramelles*, del qual també és el compositor de la música. La cantada, com cada any, es farà el Diumenge de Pasqua al migdia, i començarà el recorregut a la plaça Major. «Totes les festes és importants mantenir-les; a Ordino hi ha fotos dels anys trenta i quaranta en què ja es feien Caramelles. I durant una època el mestre Rossell també les havia organitzat».

TALLER INTERGENERACIONAL AMB BUNYOLS DE QUARESMA

Els tallers de pastisseria són un punt de trobada entre generacions a la Casa Pairal. La gent gran i el jovent es van tornar a reunir el 10 de març amb l'inici de la Quaresma per preparar bunyols de vent. L'activitat, que s'acostuma a organitzar amb el Punt d'Informació Juvenil, va comptar amb els infants de la ludoescola, a la foto, que van seguir amb entusiasme les indicacions i el saber fer del mestre pastisser Pau Pascó. Amb les seves receptes saludables, ha esdevingut un col·laborador habitual dels tallers intergeneracionals a la Casa Pairal.

1r Concurs fotogràfic

EL FERRO A TRAVÉS DE LA HISTÒRIA

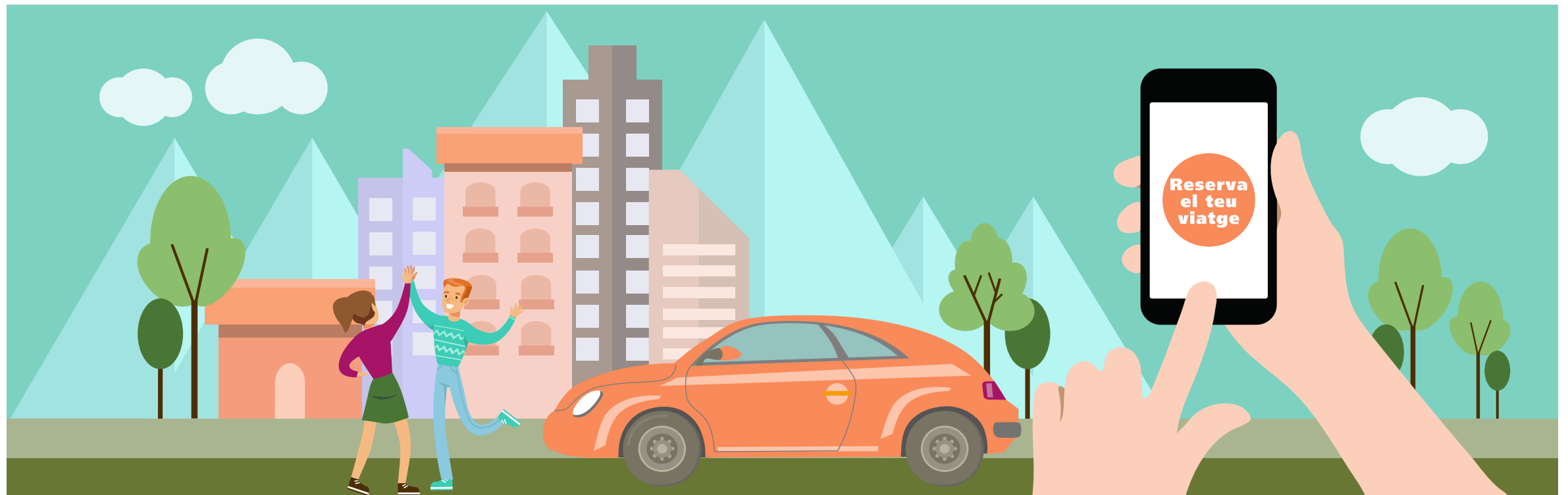
Coneixent els museus i els monuments
de l'itinerari europeu de la Ruta del Ferro dels Pirineus

Ruta del Hierro en los Pirineos
Ruta del Ferro als Pirineus
Iron Route in the Pyrenees
Route du Fer dans les Pyrénées
Pirinioetako Burdinaren Bidea

REPORTATGE

Una app per compartir vehicle, primera mesura adreçada al personal per implantar el Pla de mobilitat

El Comú d'Ordino treballa per posar en marxa una aplicació per a ús de les persones que estarien disposades a compartir vehicle per accedir al lloc de treball. És la primera mesura resultant de la implantació del Pla de mobilitat, adreçat als treballadors, en compliment de l'article 37 de la Llei 21/2018, del 13 de setembre, d'impuls de la transició energètica i del canvi climàtic. L'acció s'alinea també amb el full de ruta per al compliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible i l'Agenda 2030, més concretament els números 11 (Ciutats i comunitats sostenibles) i 13 (Acció pel clima). El Departament de Medi Ambient i el de

Gestió i Desenvolupament Humà han liderat el projecte, que ha començat per la diagnosi i els hàbits en la mobilitat del personal. En aquesta primera fase s'ha arribat a més del 50% de la plantilla, amb vuitanta-quatre respostes obtingudes. D'aquestes, quaranta-dues persones estarien disposades a compartir vehicle per accedir a la feina, després de saber que el 57,3% es desplacen en vehicle propi i el 30,5% venen a peu. L'objectiu del Pla és disminuir la petjada de carboni amb la reducció de 37,48 tones de CO₂, segons l'estimació que presenta l'estudi. La compartició de vehicle serà la primera acció sorgida del pla, per a la qual,

a més de l'app, es buscarà algun tipus de compensació com la reserva de plaça d'aparcament o el descompte en l'abonament. Una altra conclusió que es desprèn de l'estudi, i que es portarà a reflexió, és el desenvolupament del treball no presencial o teletreball com a eina útil per ajudar a assolir l'objectiu de reduir la petjada de carboni, sobretot els dies de mobilitat complicada per les condicions meteorològiques o en dates festives. Finalment, també s'ha proposat l'habilitació dels vestidors i les dutxes que hi ha al Servei de Circulació i al CEO per a aquelles persones que vulguin desplaçar-se en bicicleta.

L'ENTREVISTA Mònica Coste

«El Quart d'Ordino té l'organització més democràtica que he conegut mai»

**Primera llevadora
del Quart
d'Ordino
en funcions.
Es va instal·lar
al país fa més
de cinquanya
anys.**

Neta i filla del Transport Coste que cobria Tolosa-Andorra, la Mònica recorda els estius a Andorra de quan era petita. Enamorada d'Ordino, hi va venir a viure fa vint anys, i se sent molt orgullosa de formar part de la continuïtat de la seva història.

- En el seu mandat de llevadora del Quart ha aconseguit l'acord per trobar un nou ús a l'Hotel Casamanya.

No és un mèrit només meu. Al meu costat hi ha hagut la Marina Benazet, que ja havia estat llevadora tres vegades, i l'experiència i el suport de tota la Junta. Les conselleres generals d'Ordino ens han ajudat molt, i hi ha hagut bona predisposició per part dels cònsols i de les ministres d'Agricultura i de Cultura, entre d'altres. Al cap de molt temps, Govern, Comú i Quart hem treballat amb la voluntat de trobar una solució i donar una nova vida a l'hotel.

- Per quin motiu es posa al capdavant del Quart?

Tots els caps de família que viuen a Ordino i Segudet poden optar

a ser llevadors i formar part de la Junta. Només cal tenir passaport i dos anys de residència al poble. El sistema d'elecció és rotatiu, i això fa que tots els membres del Consell passin per la Junta; els únics que no hi estan obligats són els més grans de seixanta anys. El dia del Consell de les Talles fiquem un paperet amb el nom de cada membre en una olla —actualment n'hi ha una trentena—, i en surten sis noms a l'atzar més dos substituïts, i entre aquests s'escullen els càrrecs. El Quart d'Ordino té l'organització més democràtica que he conegut mai. Ara, el motiu principal pel qual hi soc és per donar continuïtat a una entitat que és a l'arrel de la història i l'organització social d'Andorra: les fonts, les pastures i un sistema agropecuari basat en el vincle amb la terra. El Quart també tenia un component solidari, donava ajuts econòmics a qui els necessités i es preocupava per la salut dels habitants. Tots s'ajudaven entre ells, es cobrien en les feines del camp que no es podien posposar.

- Des de fora no en teníem aquesta impressió...

Hi ha molt desconeixement. Quan feia dos anys que vivia a la paròquia, vaig rebre una carta amb la proposta per participar en l'entitat, i per mi ha estat una gran oportunitat per fer una aportació a la vida administrativa del meu poble d'adopció. Si això no és democràtic...

- Així, quina ha estat l'evolució de l'entitat?

L'any 1993, quan s'aprova la Constitució, els quarts passen a un segon pla, amb menys competències, i la legislació s'ha de fer en funció dels usos i costums. Actualment, el Quart no podria fer

se càrrec del manteniment de places i camins, per això ha fet el traspàs a la gestió comunal. Els boscos són propietat del Quart i la venda de massa forestal va permetre a l'època nous ingressos i la compra de terrenys.

- D'aquí sorgeix la construcció de l'Hotel Casamanya?

Sí, i va funcionar molt bé durant molts anys. Malauradament, el Quart no es va poder fer càrrec de fer-hi les reformes necessàries, ja que el cost era inassolible per a l'entitat. Per això crec que la majoria dels membres del Consell han vist la solució en la vocació pública, com ho serà el trasllat del Ministeri d'Agricultura i Medi Ambient. En el mateix edifici hi haurà una sala de reunions i una per a les juntes del Quart. També tindrem un espai per poder conservar l'arxiu.

- Acaben d'estrenar una pàgina web. Amb quin objectiu?

El web www.quartordino.ad s'ha fet per donar visibilitat a una institució clau per entendre la història d'Andorra. Volem sensibilitzar els ciutadans de la seva importància, i que sàpiguen que ens tenen a la seva disposició a l'adreça electrònica infoquart@ordino.ad. Hem volgut explicar una mica l'origen i algunes referències de la institució, com la reproducció del passatge del Manual Digest l'any 1743.

- I el pròxim pas, després de la signatura del conveni?

Hi ha molta feina per fer; s'ha creat una comissió de seguiment amb dos representants de cada institució. Les persones nomenades pel Quart hauran de fer els informes per al Consell.

ZOOM CARNESTOLTES

La Rua de Carnestoltes de les Escoles, en què van participar tres-cents alumnes, va donar el tret de sortida als actes de celebració del Carnaval a la parròquia.

La gimcana infantil ha estat una de les principals novetats de l'edició per ampliar les activitats adreçades a la canalla aprofitant les vacances escolars.

El dilluns de Carnaval continua sent el dia més assenyalat de la festa, amb el repartiment del Caldo i la representació dels Contrabandistes a la plaça Major.

La Penjada i l'enterrament ja són dos dels moments més esperats del Carnaval. Han estat organitzats per l'Associació de Cultura Popular d'Ordino, que ha clos els actes amb una sardinada.

La JAM Extreme tanca la temporada i obre línia a l'Alt de la Coma

Contra tot pronòstic, Ordino Arcalís ha acollit el primer cap de setmana d'abril una de les proves que generen més adrenalina de la temporada, l'onzena edició de la JAM Extreme FWQ 3*. Es tracta de l'última competició de la temporada, l'única prova de la disciplina que es disputa als Pirineus i que està emmarcada dins el Freeride World Qualifier (FWQ), el circuit que permet sumar punts per accedir al Freeride World Tour. L'edició d'aquest any ha comptat amb una vuitantena de corredors provinents d'una quinzena de països. Entre ells hi ha una desena d'andorrans i residents, entre els quals destaquen Iker

Reyes, que va participar en la cita d'enguany del Freeride World Tour amb una Wild Card; Pau Rafel, de la Freeride Academy d'Ordino Arcalís, o l'esquiadora de la Federació Andorrana d'Esquí Cande Moreno.

La cita té el suport del Comú d'Ordino i Grandvalira Resorts i el patrocini de Financera d'Assegurances i Sotheby's. El director executiu de la JAM Extreme FWQ 2023, l'exrider Dani Fornell, va compartir alguns dels atractius de la JAM Extreme com a última prova de tres estrelles del circuit europeu FWQ, un fet rellevant, ja que els punts del rànquing de l'FWQ per a la temporada 2024

que donen accés a les competicions de quatre estrelles s'inicien amb aquestes carreres de final de temporada.

L'Alt de la Coma, la cara escollida

Malgrat la manca de precipitacions generalitzades al Pirineu, Ordino Arcalís ha reunit les condicions de neu necessàries per poder dur a terme la competició. «Ordino Arcalís és el territori freeride per excel·lència i és garantia de neu. En un moment com l'actual, en què hi ha hagut moltes cancel·lacions arreu d'Europa, l'estació ha pogut assegurar un lloc on disputar la

«Tenim la millor organització del Qualifier de 3 estrelles»

competició, com sol fer sempre», ha destacat Eduard Carrera, cap de patrocini i esdeveniments de Grandvalira Resorts. Finalment, la cara escollida per a la prova ha estat l'Alt de la Coma, que té orientació al nord i manté els gruixos necessaris per poder dur-la a terme.

Per tercer any consecutiu, la JAM Extreme forma part del Freeride World Qualifier de 3 estrelles, però Fornell ha avançat que la intenció és que a partir del 2024 entri al circuit de 4 estrelles, el màxim nivell abans d'entrar al Freeride World Tour. «Tenim la millor organització del Qualifier de 3 estrelles, i ho muntem tot com si es tractés d'una cita 4 estrelles. La intenció és que l'any vinent ja formem part d'aquest circuit, que requereix el doble de pressupost, i l'objectiu és ser la final de l'FWQ a partir del 2025, perquè seria la prova clau per classificar-se per al Freeride World Tour», va concloure Fornell.

